

NOTAT

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Bilag 2 til besvarelse af MIU alm. del 93.

Biodiversitet og arter
J.nr. NST-4101-00743
Ref. jje
Den 2. december 2014

Oversigt med forklaringer på en række ord og begreber anvendt i Naturplan Danmark (NPDK)

I det følgende er der udvalgt en række centrale begreber, som er relevante i forhold til Naturplan Danmark. Listen er ikke udtømmende for de begreber, der anvendes i Naturplan Danmark.

1. Biodiversitet

Biodiversitet defineres i FNs konvention om biologisk mangfoldighed af 5. juni 1992 som variationen og mangfoldigheden af naturtyper og levesteder, variationen og mangfoldigheden af arter og den genetiske variation og mangfoldighed inden for hver art. Beskyttelse af et lands eller områdes biodiversitet bør således inddrage alle tre niveauer af biodiversitet for at være fyldestgørende og omfatte både de mere udbredte og de mere sjældne naturtyper og arter.

Naturplan Danmark er Danmarks nationale strategi for biodiversitet, som Danmark er forpligtet til at udarbejde i henhold til Biodiversitetskonventionen.

2. Internationale forpligtelser

Når der tales om internationale forpligtelser i naturmæssig sammenhæng, er det primært de juridiske forpligtelser, som Danmark har i forhold til EUs vand- og naturdirektiver: Vandrammedirektivet, Fuglebeskyttelsesdirektivet og Habitatdirektivet. De to sidstnævnte kaldes samlet også Natura 2000-direktiverne eller blot naturdirektiverne. Endvidere har Danmark ratificeret en række konventioner på naturområdet fx Konventionen om biologisk mangfoldighed, Bonn-konventionen om migrerende arter, Ramsar-konventionen om vådområder som levesteder for fugle m. fl., som også medfører en række forpligtelser for Danmark.

3. Beskyttede naturarealer

Danmark har flere typer af beskyttede naturarealer, som ofte men ikke altid er arealmæssigt sammenfaldende. I al væsentlighed er der tale om § 3-natur, Natura 2000-natur og fredet natur.

§ 3 beskyttet natur: Med naturbeskyttelsesloven følger af § 3 en beskyttelse af en række veldefinerede naturtyper såsom eng, strandeng, hede, mose og overdrev samt vandløb og søer over en vis størrelse. Beskyttelsen gælder fra det øjeblik et område opfylder de biologiske kriterier og størrelseskrav som bestemt i naturbeskyttelsesloven (kriterier om arealstørrelse, plantevækst, jordbund og ekstensiv drift).

Arealer kan derfor over tid vokse ind og ud af beskyttelsen. De beskyttede naturtyper er vejledende registrerede i Danmarks Arealinformation (i Danmarks

Miljøportal) og er her via internettet tilgængelige for både myndigheder, lodsejere og den øvrige offentlighed. At de er vejledende registrerede betyder, at det er områdets areal samt naturtilstand, som alene definerer om det er beskyttet eller ej.

Jf. bl.a. Naturstyrelsens opdatering af den vejledende § 3-registrering er ca. 10 % af Danmarks arealer omfattet af § 3-beskyttelsen. § 3-områderne er nogle af de vigtigste levesteder for en række vilde plante- og dyrearter. Der er et meget stort sammenfald mellem § 3-områder og Natura 2000-områder (ca. 40 % af § 3-områderne ligger inden for Natura 2000).

Natura 2000 natur: Natura 2000 områderne er udpeget for, at løfte Danmarks forpligtelser efter fuglebeskyttelses- og habitatdirektivet. Natura 2000-områderne omfatter ca. 360.000 hektar. Som led i Natura-2000-indsatsen har Danmark udpeget 252 Natura 2000-områder, der tilsammen udgør godt 8 % af landarealet – nogenlunde svarende til arealet af Fyn - og ca. 18 % af havarealet. Natura 2000 er betegnelsen for et netværk af beskyttede naturområder i EU. Områderne skal bevare og beskytte natur-typer og vilde plante- og dyrearter, herunder fugle, som er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene.

Fredet natur: Fredning af et stykke natur er en effektiv måde at beskytte dyr, planter og landskab på. Ved en fredning lægges der specifikke begrænsninger på de fredede arealer og der udbetales de involverede lodsejere erstatning for de begrænsninger, fredningen pålægger. Fredninger gennemføres for at varetage et eller flere af de formål, som naturbeskyttelsesloven indeholder. Det vil blandt andet sige beskyttelse af landskab eller dyr og planter og deres levesteder, ligesom en fredning kan fastsætte bestemmelser om forbedring og genopretning af naturen. Endvidere kan fredninger regulere befolkningens adgang til at færdes i naturen.

Siden naturfredningsloven trådte i kraft i 1917, har fredninger været et centralt værktøj i naturbeskyttelsen. Loven er det ældste og mest vidtgående instrument til beskyttelse af flora og fauna samt deres levesteder. I dag er ca. 5 % af Danmarks areal fredet. I Danmark fredes godt 2.000 hektar om året.

Fredninger sker på arealer, der er kendetegnet ved unikke natur-, landskabs- og kulturværdier. Raabjerg Mile, Dybbøl Banke og Møns Klint er eksempler på arealer, der allerede er fredede. En stor del af de fredede naturarealer er også omfattet af § 3-beskyttelsen eller beliggende i Natura 2000-områder.

4. Lavbundsjorder

Lavbundsjorder er arealer med høj grundvandsstand. Der er i princippet to hovedtyper af lavbundsjorder: de mineralske og tørvejorderne. Tørvejorderne er kulstofrige og typisk beliggende i ådale og højmoser, og når de dyrkes medfører det store udslip af drivhusgasser til atmosfæren og udslip af kvælstof til vandmiljøet.

Når lavbundsjorder skal opdyrkes, er der som hovedregel behov for afvanding af arealerne. Der sker f.eks. ved etablering af dræn, grøfter, kanaler og pumper. Omlægning af arealanvendelsen på de kulstofrige lavbundsjord fra intensiv landbrugsdrift til natur rummer et stort potentiale for at reducere udslip af drivhusgasser til atmosfæren og dermed et bidrag til at nedbringe landbrugets udslip af drivhusgasser.

5. Truede og sjældne arter

Der findes ca. 32.000 plante-, svampe- og dyrearter i Danmark. 8.169 af disse arter er i perioden 2003-2010 blevet undersøgt for, om de har sunde bestande. 1.526 af de undersøgte arter vurderes i fare for at forsvinde fra den danske natur. Disse truede arter er opført på den nationale rødliste over akut truede, sårbare og sjældne arter.

Der findes cirka 32.000 dyre-, plante og svampearter i Danmark. 8.169 af dem er i perioden 2003-2010 blevet undersøgt for, om de har sunde bestande. 1.526 vurderes i fare for at forsvinde fra den danske natur. Disse arter er derfor opført på den nationale rødliste over akut truede, sårbare eller sjældne arter.

Blandt de vigtigste årsager til at de 1.526 arter er truede eller sjældne er, at levestederne forringes af tilgroning, næringsstoffbelastning, forstyrrelser, opsplittning og dræning.

6. Naturpleje

Ved naturpleje af områder som heder, overdrev, moser og enge anvendes forskellige måder at foretage plejen på. Man taler om to principielt forskellige typer:

- Engangsindgreb - som fx rydning af buske og træer, afbrænding, slåning og jordbearbejdning
- Kontinuerlig pleje - som fx græsning og slæt.

Ved bekæmpelse af invasive arter kan der være behov for begge typer.

Den kontinuerlige naturpleje er typisk ekstensiv landbrugsdrift med græsning eller slæt:

- Græsningen sker især med kvæg, får og heste. Det vil være mest effektivt og bedst for dyrene at blive bundet ud så tidligt som muligt i græsningssæsonen. Så har planterne ikke vokset sig store og er derfor nemmere at græsse ned.
- Slæt er en billigere plejemetode, hvor planterne skæres eller rives over maskinelt, og hvor plantematerialet fjernes og der derved fjernes næringsstoffer fra arealet.

Der er tilskud til både ekstensiv græsning og slæt i det eksisterende landdistriktsprogram via tilskudsordningen ”pleje af græs- og naturarealer”.

7. Landdistriktsprogrammet

Landdistriktsprogrammet er en del af EUs fælles landbrugspolitik, den såkaldte søjle II støtte. Programmet rummer en lang række tilskudsordninger, der medfinansieres af EU, men programmet forudsætter også nationale midler. Tilskudsordninger med miljø- eller klimaformål medfinansierer EU med 75% af støtten under programmet.

Landdistriktsprogrammet udgør en betydelig del af finansieringen af indsatsen i NPDK. Det er således fra landdistriktsprogrammet, der ydes tilskud til fx etablering af vådområder og privat skov og til udtagning af lavbundsarealer og til bæredygtig skovdrift. Det er også via landdistriktsprogrammet, at der i Natura 2000-områder ydes tilskud til blandt andet etablering af naturlig vandstand og til rydning og hegning med henblik på naturpleje samt til naturpleje med græsning

eller slæt i primært Natura 2000-områder. Alle ordningerne forudsætter frivillighed fra lodsejerne.

8. Driftstab

Ved regulering der medfører en indskrænkning af den eksisterende dyrkningsmulighed på et landbrugsareal vil der være et årligt driftstab. Størrelsen af driftstabet vil afhænge af den tidligere drift, afkastet og hvilken grad af indskrænkning reguleringen medfører.

9. Jordværditab

Ved regulering der medfører en indskrænkning af den eksisterende dyrkningsmulighed på et landbrugsareal, og dermed fører til et driftstab, vil der kunne være en afledt effekt i form af et fald i jordværdien, så arealet ikke længere vil kunne oppebære den samme handelsværdi. Jo større driftstabet er, jo større er det potentielle tab i jordværdi. Langt den væsentligste faktor i forhold til prisen på landbrugsjord er de muligheder jorden giver for at dyrke afgrøder. Andre faktorer kan dog også spille ind, herunder bl.a. herlighedsværdien (fx stigning i værdien af huse ved nærhed af natur) samt værdien af jagtmulighederne.